

Zpráva Nejvyššího soudu SSR ze dne 19.06.1980, sp. zn. Cpj 11/80, ECLI:CZ:NS:1980:CPJ.11.1980.1

Číslo: 28/1980

Právní věta: K niektorým ďalším otázkam uplatňovania ustanovení Zákoníka práce o zodpovednosti organizácie za škodu pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania /1/

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 19.06.1980

Spisová značka: Cpj 11/80

Číslo rozhodnutí: 28

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Zpráva

Hesla: Dokazování, Důchod, Náhrada škody, Náhrada škody v pracovním právu, Nemoc z povolání, Organizace socialistické, Posudek znalecký, Pracovní úraz, Řízení před soudem

Předpisy: 65/1965 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 28/1980 sb. rozh.

K niektorým ďalším otázkam uplatňovania ustanovení Zákoníka práce o zodpovednosti organizácie za škodu pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania 1)

(Zo správy o zhodnotení rozhodovania súdov Slovenskej socialistickej republiky vo veciach odškodňovania pracovných úrazov a chorôb z povolania, prejednanej a schválenej občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu SSR 19. 6. 1980, [Cpj 11/80](#))

A. O pracovný úraz ide aj v tých prípadoch, ak pracovník pri práci, na ktorú nebol zvyknutý a ktorá bola neprimeraná jeho možnostiam, bol nútený okamžitým, náhlým vypätím síl prekonávať vonkajší odpor a výšit tak náhle, neobvykle a nadmerne svoju námahu. Pritom musí byť preukázaná príčinná súvislosť medzi poškodením zdravia a úrazovým dejom, čo znamená, že príčinou následku, odškodnenia ktorého sa pracovník domáha, musí byť námaha z telesnej alebo duševnej práce; stačí pritom, keď bola jednou z príčin, a to príčinou podstatnou. 2) Na vznik poškodenia zdravia, vyvolaného pracovným úrazom, môžu spolupôsobiť aj iné vnútorné faktory (vrodené alebo získané), ktoré vyvolávajú v organizme neobvyklé podmienky.

To platí najmä pri posudzovaní srdcových infarktov ako pracovných úrazov; aj v tomto prípade môže

ísť o úrazový dej, ak došlo k poškodeniu zdravia, ktoré nastalo pri náhlom vypätí síl, veľkej námahe, nezvyklom úsilí, keď pracovný výkon presahoval hranice obvyklej každodenne vykonávanej práce, alebo ak práca bola vykonávaná v hraniciach obvykle ťažkej práce, ale za nepriaznivých okolností, alebo šlo síce o obvykle namáhavú prácu, pre ktorú však organizmus nebol prispôsobený alebo na ktorú svojimi schopnosťami nestačil.

Napr. vo veci sp. zn. 11 C 2067/72 Okresného súdu v Banskej Bystrici napriek preukázanému náhlému vypätiu síl a veľkej námahe pracovníka (šoféra) pri vynášaní ťažkých pneumatík, ktorých pálením v zime rozmrazovali piesok, súd zamietol žalobu o náhradu škody spôsobenej infarktom myokardu. Vychádzal pritom zo znaleckého posudku, v ktorom znalec napriek preukázanej jednorázovej a veľkej fyzickej záťaži pracovníka nepovažoval ju za príčinu poškodenia zdravia s odôvodnením, že fyzická záťaž musí trvať dostatočne dlho (spoň hodinu), aby následné poškodenia srdcového svalu mohlo byť pripísané fyzickej námahe a aby bola daná príčinná súvislosť medzi charakterom vykonávanej práce a vznikom akútneho infarktu myokardu. Súd prvého stupňa v súlade so znaleckým posudkom konštatoval, že v konkrétnom prípade u žalobcu vypätie síl netrvalo dostatočne dlho. bližšie sa problematikou nezoberal a dokazovanie v tomto smere nedoplňil. Preto Najvyšší súd SSR rozsudkom sp. zn. 4 Cz 46/76 vyhovel sťažnosti pre porušenie zákona a zrušil tento rozsudok, ktorý sa stal právoplatným, pre neúplné zistenie skutočného stavu veci a pre nedostatočne odôvodnené závery.

Podobne vo veci sp. zn. 4 C 577/75 Okresného súdu v Žiari nad Hronom zrušil Najvyšší súd SSR rozsudky súdov obidvoch stupňov pre nedostatočne zistené skutkové okolnosti, z ktorých by bolo možné usúdiť, že infarkt myokardu bol v príčinnej súvislosti so zvýšenou námahou, ktorej bol pracovník vystavený počas zahraničnej služobnej cesty.

Aj v iných prípadoch, kde zdanlivo chýba vonkajší úrazový dej, treba pri hodnotení dôkazov v zmysle ustanovenia § 132 O. s. p. (vrátane znaleckého posudku) vychádzať z výraznejšieho prejavu náhleho a násilného pôsobenia vonkajších vplyvov na organizmus pracovníka.

Vo veci sp. zn. 2 C 647/74 Okresného súdu v Spišskej Novej Vsi pri posudzovaní, či chronický bolestivý vertebrogenný syndróm hrudnej a bedrovej chrbtice (s poruchou dynamiky rozvíjania chrbtice na podklade deformačnej spondylartrózy hrudných a bedrových stavcov s rotáciou a posunom L 5 stavca o 2 mm) možno považovať za pracovný úraz, dospel odvolací súd (po kontrolnom znaleckom dokazovaní) k záveru, že nejde o pracovný úraz, lebo k posunu stavce a tým aj k bolesti v bedrovej oblasti nedošlo náhlým zdvihnutím výrobku (zlievacej formy, odliatku o váhe 25 kg), ale zhoršenie nastalo postupne (počas dlhého času), pričom pôsobili rôzne faktory, najmä ťažká pravidelná práca, ale aj vek pracovníka.

Nevenuje sa vždy dost' pozornosti ani dokazovaniu príčinnej súvislosti. Súd si niekedy neuvedomujú, že podľa ustanovenia § 190 ods. 1 Zák. práce musí byť príčinná súvislosť medzi úrazovým dejom a poškodením pracovníka na zdraví a že nemôže stačiť iba samo pripustenie možnosti zhoršenia zdravotného stavu v dôsledku úrazového deja. Aj v týchto prípadoch musí byť preukázaná príčinná súvislosť medzi úrazovým dejom a poškodením na zdraví.

Vo veci sp. zn. 8 C 89/75 bývalého Mestského súdu v Bratislave súdy obidvoch stupňov vyhovelí žalobe o náhradu škody, hoci nezistovali v potrebnom rozsahu, kedy došlo k rozčúleniu pracovníka, ktoré malo byť bezprostrednou príčinou náhlejšej mozgovej príhody žalobcu a prehliadli, že znalec v písomne vypracovanom posudku pripustil len možnosť súvislosti medzi psychickou traumou a mozgovou príhodou. Preto na sťažnosť pre porušenie zákona zrušil Najvyšší súd SSR tieto rozsudky s odôvodnením, že neboli dostatočne preukázané čas a povaha rozčúlenia ako výrazného prejavu náhleho a násilného pôsobenia vonkajších vplyvov na organizmus, potrebné súčasne ako podklad pre doplnenie, prípadne objasnenie znaleckého posudku.

B. Prípady, v ktorých sa náhrada škody uplatňuje dôvodu choroby z povolania pri chorení, ktoré nie je uvedené v zozname chorôb z povolania (príloha k vyhláske č. 128/1975 Zb.), sa v praxi súdov vyskytnú iba ojedinele.

Zákonník práce ani predpisy tento zákonník vykonávajúce chorobu z povolania nedefinujú; ustanovenie § 190 ods. 2 Zák. práce iba odkazuje na choroby z povolania uvedené v predpisoch o sociálnom zabezpečení (teraz príloha k vyhláske č. 128/1975 Zb.), ak vznikli za podmienok tam uvedených. Z toho vyplýva, že chorobou z povolania môže byť iba taká choroba, ktorá je uvedená v tomto zozname.

Výpočet chorôb z povolania je teda taxatívny, nevylučuje však zaraďovanie nových ochorení pod ustálené označenia, alebo využívanie nových poznatkov o chemickom alebo fyzikálnom pôsobení pri chorobách, ktorých označenie je relatívne široké. pre pojmové vymedzenie tej-ktorej choroby z povolania treba využívať i poznatky príslušných vied, najmä lekárske.

Okresný súd v Martine vo veci sp. zn. 8 C 94/78 považoval ochorenie robotníčky difúznou fibrotizujúcou alveolitídou, na ktorú ochorela v styku s lepiacou zmesou pri lisovaní dreva, za chorobu z povolania, hoci takto označená choroba nie je v zozname uvedená. Vychádzal pritom z písomného vyjadrenia, ktoré podala Fakultná nemocnica, oddelenie pracovného lekárstva v M. Vo vyjadrení sa poukázalo na výsledky tzv. celoštátneho konzultačného dňa, na ktorom priznali tejto chorobe charakter profesionálnej choroby. Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudok súdu prvého stupňa zmenil a žalobu zamietol s odôvodnením, že nejde o ochorenie uvedené v zozname chorôb z povolania, teda o také ochorenie, ktoré by bolo možné odškodniť podľa ustanovení § 190 a nasl. Zák. práce. K návrhu na posúdenie veci z hľadiska ustanovenia § 187 Zák. práce nebolo podľa názoru odvolacieho súdu možné prihliadnuť, lebo by išlo o zmenu návrhu s iným skutkovým stavom.

Ochorenie difúznou fibrotizujúcou alveolitídou nemožno bez bližšieho odôvodnenia zadeliť do niektorého druhu v zozname chorôb z povolania (príloha k vyhláske č. 128/1975 Zb.), a preto nebolo bez ďalšieho správne odškodnenie choroby súdom prvého stupňa, a to ani za podmienok, ako tomu bolo b danom prípade. Vzhľadom na uvedené vyjadrenie fakultnej nemocnice vyznievajúce v tom zmysle, že šlo predsa o chorobu z povolania, mali však sudy danej veci venovať zvýšenú pozornosť a nariadiť ďalšie dokazovanie.

Pokiaľ ide o názor, vyjadrený odvolacím súdom k posúdeniu veci podľa ustanovenia § 187 Zák. práce, nemožno s názorom odvolacieho súdu súhlasiť. Stačí tu upozorniť napr. na závery rozhodnutí uverejnených pod č. 20/1969 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR a pod č. 12/1972 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, podľa ktorých v prípade zodpovedajúcich skutkových tvrdení žalobcu je súd povinný zaoberať sa vecou vždy aj v tomto smere.

Mestský súd v Košeciach vo veci sp. zn. 19 C 790/77 vyhovel žalobe o odškodnenie pozostalých po zistení, že pracovník, ktorý trpel na aktívnu rozpadovú silikotuberkulózu s ťažkou kardiorespiračnou insuficienciou, spáchal samovraždu v ťažkej psychickej situácii, v akútnom strese a strachu z ďalšieho vývoja ochorenia. Podľa znaleckého posudku sa nezistili iná príčina (somatická alebo psychická), ktorá by mohlo byť príčinou samovraždy. Preto súd uznal príčinnú súvislosť choroby z povolania a samovraždy pracovníka a ustálil zodpovednosť organizácie za škodu tým vzniknutú.

Zodpovednosť organizácie za škodu by v takomto prípade bola daná iba vtedy, ak smrť pracovníka bola následkom choroby z povolania (§ 197 ods. 1 Zák. práce). Pre taký záver však nemal súd prvého stupňa náležité podklady. Príčinnú súvislosť medzi smrťou pracovníka a jeho chorobou z povolania by bolo možné vyvodiť iba v prípade, ak by bola smrť pracovníka nenastala, nebyť následkov vzniknutých z choroby povolania (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 22/1974 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk). I keď tu nemožno vylúčiť rôzne psychické stavy, kladný záver v tomto smere

si žiadal dôkladnejšie skutkové zistenie, najmä príznakov porušenia vedomia pracovníka. Súd prvého stupňa sa preto nemal uspokojiť iba znaleckým posudkom z odboru chorôb z povolania, založeným okrem iného aj na nepreverených tvrdeniach rodinnej príslušníčky, ale mal v tomto smere vykonať sám dokazovanie za zistenia rozhodujúcich skutočností, napr. zadovážiť znalecký posudok z odboru psychiatrie alebo súdneho lekárstva.

C. Ak sa u pracovníka vyskytne niekoľko chorôb, ktoré ovplyvňujú jeho celkový zdravotný stav a pracovné možnosti, treba zisťovať, ktorá z nich je choroba z povolania, či pracovník pracoval v organizácii v podmienkach, za ktorých táto choroba z povolania vznikla, a v akom rozsahu choroba z povolania ovplyvnila pri celkovom ochorení pracovníka jeho pracovnú spôsobilosť (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 17/1975 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk). Iba tak možno potom posudzovať aj otázku zodpovednosti organizácie z hľadiska zásad náhrady skutočnej škody a správne ustáliť ujmu, čo vznikla pracovníkovi v dôsledku poškodenia zdravia chorobou z povolania. Treba teda stanoviť, ktoré poškodenie zdravia je v príčinnej súvislosti s uvádzanou právnou udalosťou.

Súdy sa v týchto prípadoch obracajú na znalcov a zisťujú podiel choroby odškodniteľnej a choroby, ktorá nevznikla počas plnenia pracovných úloh a nemá ani priamu súvislosť s plnením pracovných úloh. Uspokojujú sa však dakedy s percentuálnym vyčíslením podielu choroby z povolania, hoci samo percento podielu choroby z povolania k pracovnej schopnosti pracovníka je v tomto smere právne bezvýznamné, lebo nemusí zodpovedať miere škody, ktorá v súvislosti s daných poškodením zdravia pracovníka vznikla.

Vo veci sp. zn. 12 C 2132/75 Okresného súdu v Banskej Bystrici posúdil súd podiel účasti chorôb na vzniku invalidity (na základe znaleckého posudku) tak, že podiel profesionálnych zmien na úplnej invalidite ustálil na 30 , a takto určil aj náhradu za stratu na zárobku (vo výške 30 zo sumy ktorú vypočítal ako rozdiel medzi priemerným zárobkom a poberaným invalidným dôchodkom). Takéto delenie nie je správne.

V niektorých prípadoch aj neskoršie zistené alebo zdanlivo menej závažné poškodenie môže dovŕšiť ochorenie pracovníka v rozsahu, pre ktorý nie je ďalej schopný vykonávať doterajšiu prácu a práve tým sa spôsobí celý rozsah škody.

Vo veci sp. zn. 7 C 9/78 Okresného súdu v Žiari nad Hronom sa po priznaní invalidného dôchodku, ktorý nebol ustálený ako následok choroby z povolania, prejavilo ochorenie z vibrácia s cievnymi a kostnými zmenami. Znaleckým dokazovaním sa zistilo, že toto ochorenie na vazoneurózu prevažuje. Správne preto súd priznal pracovníkovi plnú náhradu škody s odôvodnením, že nie je rozhodujúce neskoršie zistenie choroby z povolania, ale podstatná je jej existencia už v čase vzniku práceneschopnosti, hoci preukázaná a zistená bola neskoršie. Náhradu škody priznal súd spätne aj za dobu minulú.

Správne postupovali súdy obidvoch stupňov vo veci zn. 9 C 1160/75 Okresného súdu v Poprade, keď neprihliadli na pôvodné ochorenie žalobkyne (tbc v detstve), ktoré podľa znaleckého posudku bolo vyhojené, ale priznali náhradu v plnom rozsahu za nové ochorenie touto chorobou. V dôvodoch rozhodnutí sa konštatovalo, že žalobkyňa pracovala za podmienok, v ktorých takáto choroba vzniká, teda v prostredí zvýšenej expozície tbc, keď ošetrovala pacientov s aktívnou tuberkulózou pľúc. Odvolací súd správne zdôvodnil rozsudok aj tým, že nie je rozhodujúce, či pracovníčka mala zvýšenú dispozíciu pre takúto chorobu, lebo stačí, aby bolo preukázané, že pracovala naposledy pred jej zistením v pracovnom pomere v organizácii za podmienok, za ktorých choroba z povolania vzniká.

Vo veci sp. zn. 7 C 512/78 Obvodného súdu Bratislava 2 súd správne priznal náhradu škody pracovníkovi, ktorý trpel na silikózu a vazoneurózu, pričom nebral zreteľ na ďalšie choroby (vysoký

krvný tlak, arteriosklerózu a suprakochleárnu poruchu sluchu), lebo podľa znaleckého posudku tieto ďalšie choroby zatiaľ invaliditu neovplyvňovali.

Niekedy môže invaliditu pracovníka dovŕšiť aj poškodenie zdravia majúce povahu pracovného úrazu.

Správne preto postupoval Okresný súd v Žiari nad Hronom vo veci sp. zn. 4 C 678/77, keď po znaleckom dokazovaní zistil, že následky pracovného úrazu sa podieľali na invalidite pracovníka v rozsahu 45-55. Ustálil, že to boli následky pracovného úrazu, pre ktoré žalobca nemohol naďalej pracovať. Pôvodná práceneschopnosť vznikla v tomto prípade na základe iného ochorenia.

Bolo by v rozpore so zmyslom zákona, ak by z ochrany a odškodnenia boli vylúčené poškodenia zdravia, ktoré vykazujú všetky znaky pracovného úrazu (choroby z povolania), a to len preto, že poškodený mal určitú predispozíciu, ktorá spolupôsobila pri vzniku poškodenia zdravia úrazovým dejom alebo chorobu z povolania. Existencia určitého chorobného stavu, hoci aj latentného, nemôže vylúčiť záver, že medzi úrazovým dejom (chorobu z povolania) a ním vyvolaným následným chorobným stavom je priama príčinná súvislosť, a že vyvolanie tohto stavu bolo spôsobené výkonom práce ako jednou z hlavných príčin (pozri č. 11/1976, str. 35, Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

D. Plnením pracovných úloh je výkon pracovných povinností vyplývajúcich z pracovného pomeru, iná činnosť vykonávaná na príkaz organizácie a činnosť, ktorá je predmetom pracovnej cesty. Ďalej je to činnosť vykonávaná pracovníkom na podnet spoločenskej organizácie alebo spolupracovníkov, i činnosť robená pre organizácie alebo spolupracovníkov, i činnosť robená pre organizácie z vlastnej iniciatívy, pokiaľ nejde o činnosť, pre ktorú pracovník potrebuje osobitné oprávnenie alebo aj ju robí proti výslovnému príkazu organizácie.

V priamej súvislosti s plnením pracovných úloh sú úkony potrebné an výkon práce a úkony počas práce obvyklé alebo potrebné pred začiatkom práce alebo po jej skončení. V priamej súvislosti s plnením pracovných úloh je aj činnosť, ktorá napomáhala plneniu politických, hospodárskych a sociálnych úloh organizácie (§ 41 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.).

Vo veci sp. zn. 7 C 119/76 Okresného súdu v Poprade súdy nesprávne posúdili ako súvisiace s plnením pracovných úloh aj očkovanie proti tetanu, ktoré sa uskutočnilo v rámci akcie nariadenej hlavným hygienikom SSR pre všetko obyvateľstvo. Odvolací súd v dôvodoch rozsudku vyslovil, že žalobca bol poškodený na zdraví v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh a že preto za škodu zodpovedá zamestnávajúca organizácia. Nebral do úvahy, že u žalobcu očkovanie nebolo urobené vzhľadom na povahu jeho práce (§ 72 ods. 2 vyhlášky č. 46/1966 Zb.) a nešlo ani o také úkony, ktoré by bolo treba posudzovať podľa ustanovenia § 41 ods. 3 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb., teda o úkony urobené v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh. Prípadnú zodpovednosť organizácie za očkovanie, ktoré robila vlastným zdravotníckym personálom na pracovisku, bolo možno posúdiť podľa ustanovenia § 238 O. z.

Správne postupoval Okresný súd v Senici vo veci sp. zn. 9 C 137/78. Žalobkyňa uplatnila náhradu škody voči spolupracovníkovi za úraz, ktorý sa jej prihodil pri páde na pracovisku v pracovnom čase, keď na schôdzi brigády socialistickej práce presadzovala kritický zápis do kroniky brigády; kritizovaný pracovník chcel zápisu zabrániť a došlo preto k natahovaniu sa o kroniku. Súd na pojednávaní poučil žalobkyňu (§ 5 O. s. p.), aby rozšírila žalobu proti organizácii s odôvodnením, že ide o úraz, ktorý sa stal v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh a žalobu proti spolupracovníkovi zamietol.

Vo veci sp. zn. 13 C 139/77 Mestského súdu v Košiciach súd vyhovel žalobe a priznal náhradu škody pracovníkovi, ktorý utrpel úraz na oslavách pri príležitosti preberania červene zástavy. po skončení

osláv pracovník pri prechode z chaty, kde boli oslavy, do chaty, v ktorej bol ubytovaný, trepla zranenie pravej nohy v členku. Súdy obidvoch stupňov vyslovili, že k úrazu došlo v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh, lebo sa stal v areále chát, kde organizácia zabezpečovala oslavy preberania červenej zástavy. S týmto posúdením veci treba súhlasiť.

Okresný súd v Spišskej Novej Vsi vo veci sp. zn. 2 C 86/79 považoval správne za vybočenie z plnenia pracovných úloh otváranie fľaše, pri ktorom si pracovníčka zranila oko, po zistení, že do fľaše (po jej vyprázdnení) mienila naliať leštiacu pastu pre spolupracovníka, ktorý ju potreboval pre vlastné, osobné účely.

V priamej súvislosti s plnením pracovných úloh nie sú úrazy, ktoré utrpia členovia športových organizácií počas športových podujatí (napr. pri hraní futbalu, hokeja atď.). Nejde v týchto prípadoch o plnenie pracovných úloh, ale ani o inú činnosť pracovníka pre organizáciu. Preto nemožno zodpovednosť žalovanej telovýchovnej jednoty za utrpenú škodu posudzovať podľa ustanovení § 190 ods. 1 Zák. práce a § 41 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb. (v tejto súvislosti treba upozorniť na Poriadok úrazovej zábrany Československého zväzu telesnej výchovy, schválený predsedníctvom Ústredného výboru ČSZTV 20. 2. 1979). Poškodený športovec mohol by inak uplatňovať nárok na náhradu škody iba za podmienok uvedených v ustanovení § 420 a nasl. O. z. 3)

Správne preto postupoval Okresný súd v Senici, keď vo veci sp. zn. 9 C 169/78 zamietol žalobu o náhradu škody spôsobenej zlomeninou pravej nohy pri futbalovom zápase proti Telovýchovnej jednote Družstevník v K. Odškodnenie futbalistu bolo t tu napokon zabezpečené zmluvou, uzavretou medzi Slovenskou štátnou poisťovňou a Slovenským ústredným výborom ČSZTV z titulu úrazového poistenia členov telovýchovnej jednoty.

Inak však treba posudzovať prípady, kde i športová činnosť môže mať povahu výkonu pracovných povinností alebo je v priamej súvislosti s plnením pracovných úloh.

V spore vedenom na Okresnom súde v Žilina sp. zn. 11 C 251/79 uplatnil žalobca ako vedúci skupiny študentov na zahraničnej praxi náhradu škody voči škole; škodu utrpel zranením vo futbalovom zápase. Súd žalobe vyhovel s odôvodnením, že je daná pasívna legitimácia školy, lebo tzv. letnú aktivitu organizuje SZM, ale v spolupráci so školou. Škola týmto pracovníkom hradí cestové aj niektoré ďalšie výdavky a prácu počas letnej aktivity hodnotí ako činnosť vykonávanú pre organizáciu na podnet spoločenskej organizácie. Súd správne konštatoval, že žalobca mal povinnosť zúčastňovať sa aj na športových podujatiach, ako aj na ideovýchovných akciách, a posúdil túto činnosť podľa ustanovenia § 41 ods. 2 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.

E. Výkladom pojmu „predpisy lebo pokyny na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci“ (§ 191 a § 272 Zák. práce) sa súdy v dôvodoch rozhodnutia spravidla nezaoberajú, ale právnu povahu veci skúmajú.

Za predpisy o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci sa správne nepovažujú iba všeobecne záväzné právne predpisy publikované v Zbierke zákonov, ale aj tie, ktoré sú v tejto zbierke len oznámené. Správne sa za ne považujú aj technické normy.

Rôznorodosť práce a riziko s tým spojené vedie ústredné orgány a organizácie k tomu, že popri bezpečnostných predpisoch vydávajú aj určité pravidlá postupu pri výkone práce; týmito pravidlami organizácie poskytujú pracovníkom ucelený prehľad o ich právach a povinnostiach na úseku bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. organizácie robia tak najmä vtedy, ak zisťujú nedostatky v postupe pri výkone prác. Pravidlami vyslovujú organizácie väčšinou príkazy a zákazy, ktoré takisto treba dodržiavať z hľadiska bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Tieto pravidlá musia byť schválené nielen príslušnými odborovými orgánmi, ale aj orgánom štátneho odborného dozoru nad bezpečnosťou práce a technických zariadení. Ak nebol zachovaný takýto postup, nepôjde o predpisy na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci v zmysle ustanovenia § 272 ods. 2 Zák. práce, ale môže ísť o konkrétny pokyn (§ 272 ods. 3 Zák. práce) smerujúci k zabezpečeniu bezpečnosti práce a ochrany zdravia pri práci, vydaný písomnou formou. Ale aj takto vydané pokyny majú byť zachovávané, a preto treba skúmať ich dodržiavania a prípadne vyvodzovať z toho potrebné závery.

Vo veci sp. zn. 10 C 287/77 Okresného súdu v Nitre si súdy neujasnili význam bezpečnostného predpisu, ktorý vydala organizácia pre montáž výťahu. Vyžadovala v ňom pri montáži prítomnosť najmenej 2 pracovníkov. Spod prvého stupňa nepovažoval úpravu za predpis na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci podľa ustanovenia § 272 ods. 1 a 2 Zák. práce, lebo bola vydaná bez súhlasu príslušného odborového orgánu. Posudzoval pritom úpravu ako pokyn podľa ustanovenia § 272 ods. 3 Zák. práce. Odvolací súd sa s touto problematikou v dôvodoch rozsudku nezaoberal a obidva súdy nebrali v rozhodnutí do úvahy porušenie tohto predpisu.

F. Významným predpokladom pre prípadné čiastočné či úplné zbavenie sa zodpovednosti organizácie (§ 191 ods. 1 písm. a/, ods. 2 Zák. práce) je zabezpečenie znalosti bezpečnostných predpisov, vyžadovanie ich držiavania a sústavná kontrola.

Preto treba v súdnom konaní dbať o to, aby sa zisťovala aj skutočná náplň školenia o bezpečnostných predpisoch a skutočnosť, či pracovník bol riadne oboznámený aj s príslušným konkrétnym predpisom. Za správny možno tu považovať aj taký postup, keď súdy vypočúvajú ako svedkov osoby, ktoré školenie robili, poprípade vedúcich pracovníkov, alebo spolupracovníkov, a keď zisťujú konkrétnosť pokynov nadriadených (§ 272 ods. 3 Zák. práce).

Vo veci sp. zn. 2 C 438/78 Okresný súd v Spišskej Novej Vsi vyhovel žalobe o náhradu škody v celom rozsahu, keď zistil, že organizácia nepoučila 16-ročnú pracovníčku o bezpečnostných predpisoch platných pre prácu s rezačkou a nezabezpečila jej ani ochranné pomôcky (ochranné okuliare). Dokazovanie urobil súd vypočutím zodpovedných pracovníkov a ďalších svedkov.

Vo veci sp. zn. 5 C 1226/76 Okresný súd v Michalovciach uznal zavinenie žalobcu v rozsahu 50 Súd zistil z dokladov, ktoré predložila organizácia, kvalifikáciu žalobcu a ďalej zo záznamov jeho účasť na inštruktážach a školeniach. Konštatoval, že pracovník robil opravu v rozpore s predpismi o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci (opravu robil počas chodu stroja a na nevhodnom teréne).

Vyskytli sa ja prípady, keď súdy zanedbali v týchto smeroch svoju povinnosť zisťovať skutkový stav v potrebnom rozsahu.

Vo veci sp. zn. 7 C 828/78 Obvodný súd Bratislava 2 vyhovel žalobe o náhradu škody a konštatoval, že organizácia neoboznámila žalobcu s bezpečnostnými predpismi, ale nezisťoval, o aké konkrétne bezpečnostné predpisy v danom prípade šlo.

Vo veci sp. zn. 17 C 65/78 Mestský súd v Košiciach iba z vyjadrenia zástupcu žalovaného zisťoval rozsah škodenia o bezpečnostných predpisoch. Iné dokazovanie neurobil.

Takisto Okresný súd v Prešove vo veci sp. zn. 11 C 1355/73 založil zodpovednosť organizácie na zistení, že pri striekaní stien vykonávanom pracovníkom (maliarom) nezabezpečila zastavenie prevádzky v dielni a nezabezpečila postavenie lešenia na striekanie 10 m vysokej haly. Neuviedol však porušením ktorého bezpečnostného predpisu organizácia spôsobila škodu § 195 ods. 2, posledná veta, Zák. práce); nezisťoval v tom smere ani príčinnú súvislosť.

Vo veci sp. zn. 8 C 552/78 Okresný súd v Nových Zámkoch neurobil potrebné dokazovanie na

zistenie príčin smrteľného úrazu. Preto jeho závery o tom, že pracovník porušil svojím zavinením bezpečnostné predpisy a organizácia sa zbavila zodpovednosti v rozsahu 30 , nezodpovedali skutkovému stavu. Odvolací súd napravil toto pochybenie a ustálil plnú zodpovednosť organizáciu za pracovný úraz podľa zisteného skutočného stavu veci.

V tejto súvislosti treba zdôrazniť požiadavku zodpovedného dokazovania, najmä toho, či pracovník splnil povinnosti uložené mu v ustanovení § 135 Zák. práce, ktoré patria medzi základné povinnosti pracovníkov. Ak sa zistí zavinené nedodržovanie predpisov alebo pokynov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, treba z toho vyvodiť dôsledky za predpokladu, že organizácia urobila všetko, aby pracovník bol nielen riadne oboznámený s týmito predpismi, ale aby ich znalosť a dodržiavanie sa sústavne vyžadovalo a kontrolovalo, a že organizácia zabezpečovala všetky potrebné ochranné pomôcky.

Vo veci sp. zn. 6 C 45/77 Okresný súd v Trenčíne správne zamietol žalobu o plnú náhradu škody za úraz, pri ktorom si žalobce cirkulárnou frérou odrezal 4 prsty na ľavej ruke. Organizácia nahradila škodu do výšky 70 Vo zvyšku odmietla plniť a tvrdila, že žalobca nesprávnym pracovným postupom zaviniel vzniknutú škodu. Súd po dokazovaní zistil, že žalobca svojvoľne zmenil postup výroby obrobkov dúfajúc, že týmto postupom dosiahne vyšší pracovný výkon. Tým hrubo porušil bezpečnostné predpisy, hoci bol podrobne poučený, ako treba postupovať pri výrobe obrobkov.

Vo veci sp. zn. 5 C 1096/78 Okresného súdu v Rožňave vzala žalobkyňa žalobu o náhradu škody späť, keď súd zistil, že k úrazu došlo výlučne jej zavinením, lebo porušila konkrétny bezpečnostný predpis, s ktorým bola riadne oboznámená, a organizácia znalosť a dodržiavanie predpisu sústavne vyžadovala a kontrolovala.

Súd musí zisťovať, ktorý konkrétny predpis pracovník porušil, či o ňom vedel, či organizácia jeho znalosť a zachovávanie na pracovisku sústavne vyžadovala a dodržiavanie kontrolovala. Až potom môže súd posúdiť mieru zavinenia pracovníka.

Napr. Okresný súd v Prievidzi vo veci sp. zn. 6 C 250/78 bez náležitých podkladov zamietol žalobu o náhrade škody za úraz pri obsluhu vrtačky. Uveril organizácii, že pracovník porušil československú normu č. 200708 bez toho, aby si ujasnil, o akú normu šlo a aký dôvod zbavenia sa zodpovednosti organizácie bolo treba na prípad aplikovať.

Nedostatok sústavnej kontroly a nevyžadovanie zachovávanie bezpečnostných predpisov má za následok, že úplné zbavenie sa zodpovednosti organizácie je vylúčené. V takýchto prípadoch sa organizácia môže zbaviť zodpovednosti iba sčasti. Aj tu sa súdy nemôžu uspokojiť s paušálnym tvrdením organizácie, že pracovník porušil bezpečnostný predpis, s ktorým bol oboznámený.

Vo veci Okresného súdu v Rožňave sp. zn. 5 C 781/76 bolo zistené, že organizácia pracovníčku s konkrétnym bezpečnostným predpisom oboznámila, ale jeho zachovávanie sústavne nevyžadovala a nekontrolovala. Odvolací súd uznal čiastočné zbavenie sa zodpovednosti organizácie, lebo pracovníčka priznala, že bola poučená o tom, že filter stroja smela čistiť iba vtedy, keď stroj bol zastavený.

Vo veci sp. zn. 16 C 146/75 Mestský súd v Košiciach konštatoval, že pracovníčka, ktorá utrpela smrteľný pracovný úraz, porušila čl. 31 ods. 2 prevádzkovo-bezpečnostného predpisu č. 25.05.03.000 (o prechádzaní koľajníc popri stojacích vozňoch) ako aj ústne upozornenie strojníka.

Vo veci sp. zn. 13 C 1089/77 Mestský súd v Košiciach vyhovel žalobe na plné odškodnenie, lebo zistil, že pracovníčka bola školená o bezpečnostných predpisoch len všeobecne a nie so zameraním na konkrétne pracovisko (sklad s pohonnými hmotami, kde došlo k výbuchu).

G. Opilosť pracovníka je jedným z dôvodov, ktorého sa organizácia môže dovolávať, ak sa chce úplne alebo čiastočne zbaviť zodpovednosti. Podľa ustanovenia § 191 ods. 1 písm. b/ zák. práce sa organizácia zbaví zodpovednosti celkom, ak preukáže, že škodu si spôsobil poškodený svojou opilosťou, organizácia nemohla škodu zabrániť a že opilosť bola jedinou príčinou škody. Ak preukáže, že opilosť bola jednou z príčin pracovného úrazu pracovníka, zbaví sa organizácia zodpovednosti sčasti (§ 191 ods. 2 písm. b/ Zák. práce).

S touto problematikou sa súde stretávajú často. Požívanie alkoholu sa napriek opakovaným zákazom na niektorých pracoviskách toleruje. Niektorí vedúci pracovníci nerobia dosť prísne opatrenia, aby zabránili nerešpektovaniu zákazov. V tých prípadoch, kde súde zistia, že vedúci pracovníci organizácie trpeli na pracovisku takýto stav a neurobili potrebné opatrenia, berú túto skutočnosť do úvahy pri určovaní rozsahu zodpovednosti za škodu.

Vo veci sp. zn. 2 C 1445/78 Okresný súd v Spišskej Novej Vsi uznal iba sčasti dôvod opilosti pracovníka ako dôvod zbavenia sa zodpovednosti organizácie (§ 191 ods. 2 písm. b/ Zák. práce) a priznal pozostalým (manželke a deťom) náhradu škody vo výške 40 , hoci šlo o ťažký stupeň opilosti. Odôvodnil to tým, že zodpovedný pracovník si nevšimol, že ošetrovatelia dobytka požívajú alkohol, a jednak tým, že druhý pracovník nebol v čase úrazu na pracovisku, hoci dobytok mali ošetrovať (pásť) dvaja.

Mestský súd v Košiciach vo veci sp. zn. 21 C 192/75 neuznal opodstatnenosť dôvodu opilosti pracovníka, keď zistil, že počas žatevných prác dávali pracovníkom pivo a pritom sa zistilo 0,73 promile alkoholu v krvi zomretého pracovníka.

V prípadoch, v ktorých bolo dokázané splnenie podmienok uvedených v ustanovení § 191 ods. 1 písm. b/ Zák. práce, súde správne žaloby zamietli s odôvodnením, že organizácie sa celkom zbavili zodpovednosti za škodu.

Okresný súd v Prešove vo veci sp. zn. 9 C 1234/78 zamietol žalobu pozostalých (manželky a detí) a odvolací súd rozsudok potvrdil, keď sa zistilo, že k smrteľnému úrazu došlo pod vplyvom vysokého stupňa opilosti (4,4 promile).

Podobne postupoval Okresný súd v Leviciach vo veci sp. zn. 4 C 272/77, keď zamietol žalobu o náhradu škody po zistení, že žalobca mal v čase úrazu 2,82 promile alkoholu v krvi a podľa znalca v tomto stave nemohol vykonávať práce bagristu.

H. Jedným z dôvodov zbavenia sa zodpovednosti organizácie je aj ľahkomyselné konanie pracovníka (§ 191 ods. 2 písm. c/ Zák. práce). Tento dôvod prichádza do úvahy iba vtedy, ak súčasne pracovník neporušil bezpečnostné predpisy. Súde nerozlišujú dôsledne dôvody podľa ustanovenia § 191 ods. 1 písm. a/ alebo podľa § 191 ods. 2 písm. a/ od dôvodu podľa § 191 ods. 2 písm. c/ Zák. práce.

Za ľahkomyselné konanie treba považovať také konanie pracovníka, ktorý sa vzhľadom ku konkrétnej časovej a miestnej situácii na pracovisku správa spôsobom, pri ktorom vedome podstupuje riziko hroziaceho poškodenia na zdraví, a toto počínanie je v rozpore s obvyklým spôsobom správania; pritom si pracovník musí byť vedomý (vzhľadom na kvalifikáciu a skúsenosti), že si môže privodiť úraz alebo chorobu z povolania (pozri rozhodnutie uverejnené pod č. 35/1970 Zbierky súdnych rozhodnutí a ďalej č. 11/1979, str. 41, Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Správne postupoval Okresný súd v Prievidzi vo veci sp. zn. 6 C 278/78, keď za ľahkomyselné konanie pracovníka (predáka) považoval jeho pokus zastaviť telom idúci uvoľnený banský vozík, hoci nešlo o prípad odvracania škody hroziacej organizácii, ani o nebezpečenstvo priamo hroziace životu alebo zdraviu a pracovník musel vedieť, že je to riskantné a že vozík takto zastaviť nemôže. Súd v dôvodoch

rozhodnutia správne zdôraznil, že nešlo o bežnú neopatrnosť a ani o konanie vyplývajúce z rizika práce (§ 191 ods. 5 Zák. práce), ale výlučne o ľahkomyselné konanie. Preto žalobu o plné odškodnenie zamietol (organizácia čiastočnú náhradu uznala a zaplatila).

Okresný súd v Čadci vo veci sp. zn. 6 C 104/76 považoval však za ľahkomyselné konanie postup pri opracovávaní výrobku, hoci nemal zistené, či nešlo o bežný postup zaužívaný v organizácii, ako to tvrdil žalobca.

Okresný súd v Trnave vo veci sp. zn. 10 C 1164/75 odôvodnil v rozsudku čiastočné zbavenie sa zodpovednosti organizácie jednak podľa § 191 ods. 2 písm. a/ a jednak podľa § 191 ods. 2 písm. c/ Zák. práce, hoci tieto dva liberačné dôvody sa vzájomne vylučujú.

CH. Pri riešení sporov o náhradu škody z pracovného úrazu alebo choroby z povolania treba venovať osobitnú pozornosť požívateľom starobných, prípadne invalidných dôchodkov, a to aj z hľadiska predpokladu, či by boli ďalej pracovali, keby neboli utrpeli úraz alebo neboli onemocneli na chorobu z povolania (§ 50 ods. 1 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.).

Vo veci sp. zn. 5 C 174/77 Okresný súd v Leviciach riešil spor pracujúceho dôchodcu o náhradu škody z pracovného úrazu za opakovaný komplikovaný operatívny zákrok, ktorý bol urobený po ročnej práceneschopnosti. Súd priznal náhradu za stratu na zárobku od 13. 10. 1976 do 31. 12. 1978 (58 630,- Kčs) a naďalej do budúca mesačne po 2205,- Kčs, lebo organizácia neumožnila pracovníkovi po skončení práceneschopnosti ďalej pracovať. Z vykonaných dôkazov však nevyplývalo, či by pracovník bol aj naďalej pracoval.

Rovnaké hľadisko treba primerane uplatniť i pri posudzovaní nárokov pozostalých po takýchto pracovníkoch (§ 197 ods. 1 písm. c/, § 199 Zák. práce).

Vo veci Okresného súdu v Prievidzi sp. zn. 6 C 72/78 šlo o náhradu škody pozostalých (vdovy a dcéry); súd so zreteľom na znalecký posudok dospel k záveru, že by ich manžel a otec vzhľadom na svoj zdravotný stav pracoval iba do určitého veku. Náhradu nákladov na výživu pre vdovu preto súd priznal (vychádzajúc s dočasnosti zárobku zomrelého) iba do 17. 3. 1981 a pre dcéru do skončenia jej štúdia, najdlhšie do 17. 3. 1981.

J. Pojem vecnej škody nevysvetľuje ani Zákonník práce, ani dôvodová správa a ani nariadenie vlády ČSSR č. 54/1975 Zb. Súdny zahŕňajú do pojmu vecnej škody nielen náhradu za veci poškodené bezprostredne pri pracovnom úraze (poškodenie šatstva, bielizne, stratené veci a pod.), ale aj škodu, ktorá nastala neskoršie a ktorá nesúvisí bezprostredne s poškodením a stratou veci, ako napr. náklady za prácu v domácnosti a pod. V tomto smere sa v súdnej praxi uplatňuje extenzívny výklad vecnej škody. K tomu treba dodať, že takýto výklad vecnej škody sa vzťahuje iba na prípady podľa ustanovenia § 193 ods. 1 písm. c/ Zák. práce medzi ktoré treba zahrnúť nielen škodu na určitých konkrétnych veciach, ktoré mal pracovník na sebe alebo pri sebe v okamihu pracovného úrazu a ktoré boli počas úrazového deja zničené alebo poškodené, ale aj ujmu, ktorá môže spočívať v inom zmenšení majetku poškodeného, pravda okrem straty na zárobku, poprípade na dôchodku, a okrem účelne vynaložených nákladov na liečenie, ktoré sú samostatnými čiastkovými nárokmi upravenými § 193 ods. 1 písm. a/ a c/ Zák. práce. /4/

Ako príklad nesprávneho podnimaní vecnej škody v žalobe možno uviesť vec sp. zn. 10 C 219/79 Okresného súdu v Žiline, v ktorej žalobkyňa uplatnila ako náhradu za vecnú škodu aj náklady spojené s ošetrovaním v nemocnici zo strany blízkych príbuzných.

K. Od vecnej škody treba odlišovať náklady spojené s liečením (§ 193 ods. 1 písm. c/ Zák. práce) napr. pri návštevách ošetrovaného. Z hľadiska účelnosti vynaloženia týchto nákladov treba vždy

skúmať, či takéto návštevy priaznivo ovplyvňovali psychický stav ošetrovaného a tým urýchlili liečebný proces. Súčasne treba vo všeobecnosti upozorniť na nutnosť úspornosti pri voľbe dopravných prostriedkov v súvislosti s týmito návštevami. Nemožno poskytovať náhradu nákladov vzniknutých použitím osobného motorového vozidla, ak sa návšteva dala uskutočniť s oveľa nižšími nákladmi pri použití verejných dopravných prostriedkov.

Okresný súd v Humennom vo veci sp. zn. 7 C 122/74 priznal žalobcovi náhradu výdavkov vynaložených na návštevy poškodeného v zdravotníckych zariadeniach vlastným osobným motorovým vozidlom. Najvyšší súd SSR rozhodujúc o sťažnosti pre porušenie zákona zrušil právoplatným rozsudok súdu prvého stupňa s odôvodnením, že aj na takéto návštevy treba voľiť zásadne dopravné prostriedky, ktoré sú bežné a obvyklé preto náhrada má spravidla zodpovedať výške cestovného pri použití verejných hromadných dopravných prostriedkov.

V súdnej praxi sa vyskytujú ojedinele aj prípady uplatnenia náhrady zvýšených nákladov na stravovanie poškodeného. Ustanovenie § 193 ods. 1 písm. c/ Zák. práce umožňuje nepochybne priznať i náhradu takýchto nákladov, treba sa však vždy vypořadovať tak so základom, ako aj s výškou nákladov podľa kritérií uvedených v tomto ustanovení (porov. rozhodnutie uverejnené pod č. 44/1978 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Okresný súd vo Zvolene vo veci sp. zn. 9 C 159/79 zaviazal organizáciu aj na náhradu nákladov prilepšenia na strave. Neuviedol však, či išlo o diétnu stravu, prípadne v čom toto prilepšenie spočívalo, pričom výšku tejto náhrady určil voľnou úvahou. L. Určité pochybnosti sa ešte vyskytujú pri posudzovaní vzniku nároku na náhradu za stratu na zárobku, a to napriek uverejnenej judikatúra (pozri č. 10/1976, č. 49/1977 a č. 11/1976, str. 45, zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk).

Náhrada za stratu na zárobku počas pracovnej neschopnosti (§ 194 zák. práce) a náhrada za stratu na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti (§ 195 Zák. práce) sú samostatnými čiastkovými nárokmi na náhradu škody pri pracovných úrazoch a chorobách z povolania.

Predmetom sporu sú aj prípady, keď pracovník po skončení pracovnej neschopnosti nemá stratu na zárobku bezprostredne, a preto mu nevznikla ani škoda podľa ustanovenia § 195 Zák. práce; po odstupe času zdravotný stav pracovníka sa však zhorší v dôsledku pôvodne utrpeného pracovného úrazu (choroby z povolania) natoľko, že pracovníka treba previesť na inú prácu, kde dosahuje nižšie zárobky. Škoda mu začala vznikať dňom, keď sa mu začal po prevedení na inú (ľahšiu a vyhovujúcu prácu) vyplácať nižší zárobok. pre určenie priemerného zárobku v takom prípade treba vychádzať z obdobia pred vznikom škody, a nie z obdobia pred vznikom úrazu alebo pred vznikom choroby z povolania. Pritom nie je smerodajné ani to, že ide o rizdielne výšky priemerného zárobku. Treba si uvedomiť, že Zákonník práce tak v § 194, ako aj v § 195 vychádza z pojmu „pred vznikom škody“ a nie „pred vznikom úrazu alebo choroby z povolania“.

Podobne to bude aj v prípadoch, ak pracovník po skončení pracovnej neschopnosti nebude uznaný ani za invalidného, prípadne čiastočne invalidného, nevzniká mu ani inak ujma na zárobku a nepoberá preto ani náhradu za stratu na zárobku. Ak však pre ten istý úraz (chorobu z povolania) mu bude priznaný čiastočný invalidný alebo invalidný dôchodok a vznikne mu tým nárok na náhradu za stratu na zárobku, bude rozhodujúcim obdobím pre výpočet priemerného zárobku obdobie pred priznaním dôchodku, a nie obdobie pred vznikom úrazu (choroby z povolania).

V súvislosti s tým sa vyskytujú rozdielne názory aj na riešenie tejto problematiky v prípadoch, keď čiastočná alebo úplná invalidita pracovníka nasleduje bezprostredne po skončení pracovnej neschopnosti (napr. úraz sa stal v júni 1978, ale čiastočná invalidita bola ustálená od mája 1979). Pri dôslednom aplikovaní ustanovení § 194 a § 195 Zák. práce by sa malo pri výpočte náhrady straty na zárobku počas pracovnej neschopnosti vychádzať z priemerného zárobku vypočítaného z obdobia

pred vznikom škody (z roku 1977) a pre výpočet náhrady straty na zárobku po skončení pracovnej neschopnosti z priemerného zárobku vypočítaného zo zárobkov vypletených v roku predchádzajúcom, v ktorom skončila práceneschopnosť (1978). Skutočnosť, že invalidita pracovníka nadväzuje bezprostredne na obdobie po pracovnej neschopnosti, nemala by mať vplyv na samostatnosť týchto nárokov a pri dôslednom zachovávaní tejto zásady by mali byť vypočítané osobitné priemerné zárobky z rozdielnych období.

Nemožno súhlasiť s názorom, že v týchto prípadoch treba vychádzať z jedného priemerného zárobku, pretože vraj pracovníkovi vznikla škoda už dňom, keď bol uznaný práceneschopným, a že táto škoda trvá naďalej aj po skončení pracovnej neschopnosti a pokračuje uznaním invalidity. Pre jednotnosť postupu v riešení týchto sporov treba preto v každom konaní starostlivo skúmať, ktorá doba je rozhodujúca pre určenie priemerného zárobku.

M. Podľa ustanovenia § 195 ods. 2 Zák. práce náhrada za stratu na zárobku spolu so zárobkom postihnutého pracovníka a prípadným invalidným alebo čiastočným invalidným dôchodkom poskytnutým po pracovnom úraze nesmie presiahnuť sumu 2500,- Kčs mesačne. u pracovníkov, ktorých priemerný zárobok pred vznikom škody na zdraví bol vyšší ako 2500,- Kčs, sa táto suma zvyšuje o 50 rozdielu medzi týmto zárobkom a sumou 2500,- Kčs. Toto obmedzenie neplatí, ak škoda bola spôsobená úmyselne, alebo ak ju spôsobila výhradne organizácia porušením predpisov o zaistení bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Konkrétne sa problematika tohoto ustanovenia často sústreďuje do otázky, či obmedzenie na 50 rozdielu medzi zárobkom a sumou 2500,- Kčs je vylúčené aj v prípade, keď škodu spôsobila pracovníkovi výhradne iná organizácia porušením predpisov o zaistení bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, za ktorú však organizácia, s ktorou je pracovník v pracovnom pomere, zodpovedá.

V takýchto veciach treba vychádzať z ustanovenia § 73 písm. c/ Zák. práce o povinnosti pracovníkov dodržiavať predpisy o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, ktorá je jednou z ich základných povinností. Uvedená povinnosť má všeobecný charakter, a preto treba zanedbanie tejto povinnosti aplikovať aj vo vzťahu k tretím osobám, napr. k pracovníkom inej organizácie. Ustanovenie § 195 ods. 2 Zák. práce, podľa ktorého zodpovedá vlastná organizácia pracovníkom za náhradu straty na zárobku bez obmedzenia, treba použiť aj v tých prípadoch, ak došlo ku škode porušením predpisov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci inou než vlastnou organizáciou.

Na podporu výkladu o neobmedzenej výške náhrady straty na zárobku pracovníkovi podľa ustanovenia § 195 ods. 2, posledná veta, Zák. práce aj v prípadoch, ak škodu spôsobila výhradne iná organizácia porušením predpisov o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, možno dodať, že úplné odstránenie limitu je tu dané predovšetkým v prospech poškodeného pracovníka a z jeho hľadiska nie je rozhodujúce, ktorá organizácia mu spôsobila škodu porušením bezpečnostných predpisov.

N. Spory o náhradu za stratu na dôchodku podľa ustanovenia § 195a Zák. práce sa vyskytujú, napriek tomu, že táto úprava platí už takmer 5 rokov, iba ojedinele.

Náhrada za stratu na dôchodku je jedným zo samostatných čiastkových nárokov na náhradu škody; preto môže takýto nárok existovať aj popri náhrade za stratu na zárobku.

Nesprávne preto postupoval Okresný súd v Rožňave vo veci sp. zn. 6 C 687/76 (a v odvolacom konaní aj Krajský súd v Košiciach), keď vyhovel žalobe, ktorou sa organizácia domáhala zrušenia povinnosti platiť naďalej náhradu za stratu na zárobku, a súčasne vyhovel vzájomnej žalobe pracovníka a zaviazal organizáciu platiť pracovníkovi náhradu za stratu na dôchodku.

Všeobecný záver, že namiesto náhrady za stratu na zárobku po priznaní starobného alebo

invalidného dôchodku patrí poškodenému pracovníkovi náhrada za stratu na dôchodku, nie je správny. Treba si uvedomiť, že novelou k zákonníku práce (zákonom č. 20/1975 Zb) bol popri náhrade za stratu na zárobku uzákonený ďalší nárok na náhradu za stratu na dôchodku, a že tieto dva nároky môžu prichádzať do úvahy aj popri sebe a vzájomne sa teda nevylučujú.

Účelom novelizovaného znenia ustanovení § 193 ods. 1 písm. a/ a § 195a Zák. práce bolo dosiahnuť nápravu a založiť možnosť odškodnenia pracovníkov aj v tých prípadoch, keď v dôsledku úrazu alebo choroby z povolania mali nižšie zárobky, preto im boli vypočítané dôchodky z nižšieho priemerného mesačného zárobku, čím boli ukrátení aj na priznanom dôchodku. Kedy nastane situácia, ktorá odôvodňuje priznanie nároku za stratu na dôchodku, treba v každom prípade posúdiť samostatne s prihliadnutím na konkrétne podmienky, do ktorých sa poškodený dostal. Môže ísť o najrozličnejšie prípady a pri uplatnení takéhoto nároku musí byť preukázaná strata spočívajúca v nižšom dôchodku (starobnom, invalidnom, čiastočnom invalidnom a pod). Opodstatnenosť nároku možno zistiť iba porovnaním priznaného a vyplácaného dôchodku s dôchodkom vypočítaným z fiktívnych zárobkov, aké by pracovník bol dosahoval, nebyť pracovného úrazu alebo choroby z povolania. Práve v takomto výpočte dôchodku pre porovnanie s priznaným dôchodkom bude vo väčšine prípadov ťažkosť riešenia sporu. O výpočet bude preto potrebné spravidla požiadať aj orgán dôchodkového zabezpečenia, pravda, po zistení fiktívnych zárobkov, ktoré by bol pracovník dosahoval.

Znížením zárobkov sa rozumie zníženie v čase, z ktorého sa zisťuje priemerný mesačný zárobok pre účely priznania dôchodku, teda spravidla obdobie posledných 10 kalendárnych rokov, prípadne posledných 5 kalendárnych rokov pred rokom, v ktorom došlo k splneniu podmienok pre nárok na dôchodok, alebo v ktorom bolo skončené zamestnanie, podľa toho, čo je pre pracovníka výhodnejšie (§ 14 zákona č. 121/1975 Zb.). Pritom priemerný mesačný zárobok treba v takomto prípade určiť spôsobom, ktorý určujú predpisy o sociálnom zabezpečení. To je nutné preto, že priemerný mesačný zárobok je základom, z ktorého sa zisťuje výška fiktívneho dôchodku. Ide o hrubý zárobok pracovníka (§ 9 ods. 2 písm. c/, § 14 a § 52 zákona č. 121/1975 Zb. a § 14 a § 15 vyhlášky č. 128/1975 Zb.).

Výšku priemerného mesačného zárobku v období, v ktorom došlo ku zníženiu zárobkov, treba však pre účely náhrady škody zisťovať tiež tak, aby zodpovedala výške zárobkov, ktoré by pracovník dosahoval, keby nedošlo ku škodnej udalosti. Preto bude treba v tomto smere prihliadnuť aj na predpisy o zisťovaní priemerného zárobku pre účely náhrady škody (vzhľadom na ustanovenie § 51 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.). Vyskytnú sa ja prípady, v ktorých sa bude vychádzať z priemerných zárobkov spolupracovníkov (§ 58 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb.).

Je samozrejmé, že v prípade, ak pracovník neuplatní včas takýto nárok (v lehote jedného roku od právoplatnosti rozhodnutia o priznaní dôchodku), bude musieť súd vziať do úvahy prípadnú námietku premlčania takéhoto nároku a žalobu zamietnuť.

Správne postupoval Okresný súd v Spišskej Novej Vsi vo veci sp. zn. 2 C 718/78, keď žalobu o náhradu straty na dôchodku zamietol a prihliadol k námietke žalovanej organizácie o premlčaní nároku. Pracovníkovi bol invalidný dôchodok priznaný od 1. 7. 1964, nárok však uplatnil až 27. 7. 1977, hoci mal uplatniť najneskoršie do 30. 6. 1976 (tu podľa čl. II ods. 4 zákona č. 20/1975 Zb.).

O. Súčasná úprava určovania priemerného zárobku (§ 275 Zák. práce, § 30 - § 34, § 51 - § 59 nariadenia vlády ČSSR č. 54/1975 Zb., ako aj vyhláška č. 112/1975 Zb.) je v porovnaní s predchádzajúcou úpravou podrobnejšia a odstraňuje niektoré pochybnosti, ako napr. v otázkach, ktoré príjmy sa nezahrňujú do hrubých zárobkov, čo treba považovať za rozhodujúce obdobie pre výpočet priemerného zárobku, čo je zmenou základnej mzdy a pod. No napriek tomu sú časté prípady, že súdy sa uspokojujú výškou priemerného zárobku, ktorý predkladajú organizácie, bez overenia jeho správnosti. Iba v ojedinelých prípadoch kontrolujú a prepočítavajú predložené údaje.

Ve veci sp. zn. 10 C 23/79 Okresný súd v Liptovskom Mikuláši pri rozhodovaní o náhrade škody vychádzal z priemerného zárobku, ktorý mu oznámila organizácia. Výpočet nekontroloval, hoci organizácia postupovala tak, že spočítala príjmy pracovníka za odpracované mesiace v rozhodujúcom období, odpočítala daň zo mzdy a vydela početom mesiacov.)

Nesprávne postupoval pri výpočte priemerného zárobku aj Okresný súd v Rimavskej Sobote vo veci sp. zn. 6 C 120/79, keď vychádzal z čistého ročného zárobku (25 534,- Kčs), vydela ho početom skutočne odpracovaných dní v roku (232), takto vypočítanej dennej mzdy určil mesačnú mzdu (22 dní) a zo zistenej sumy odpočítal ešte daň zo mzdy (518,- Kčs).

1) Predchádzajúci výklad k týmto otázkam pozri pod č. 11/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk; pozri aj zborník Najvyššieho súdu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení v některých věcech pracovněprávních, občanskoprávních a rodinněprávních“, SEVT, Praha 1980, str. 84.

2) Pozri rozhodnutie uverejnené pod č. 27/1962 Zbierky rozhodnutí čs. súdov a č. 11/1979 (str. 94) Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.

3) Porovnaj rozhodnutie uverejnené pod č. 16/1980 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.

4) Porov. č. 17/1978 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk.